

Branchevereniging

Kringloop
Nederland

De kringloop als circulaire koploper en sociale werkgever

Jubileumcongres
15 oktober 2024

Inhoud

Plenair gedeelte	3
In een circulaire stroomversnelling door unieke samenwerkingen	14
Door fiscale prikkels naar een sociale en circulaire economie	17
Regelgeving voor uitgebreide producentenverantwoordelijkheid	20
Volop suggesties voor leerlijn nieuwe academie	23
De beste praktijken van Circulaire Ambachtscentra	25
Inclusieve samenleving: mensen aantrekken en behouden in de hergebruiksector	28
Inspirerende voorbeelden van sociaal en circulair beleid uit de hele EU	30
Nieuw circulair textiel-beleid – wat is de impact op de praktijk?	33

Plenair gedeelte

Dagvoorzitter Rachel Heijne (directeur BKN) trapt de dag af door haar dank uit te spreken aan gastheer de provincie Zuid-Holland, die het Provinciehuis beschikbaar stelde. En ze spreekt haar blijdschap uit dat ze dit feest kan vieren met de Europese partners van BKN. “We trakteren jullie op heel veel inspirerende sprekers!”

Gedeputeerde **Meindert Stolk** (provincie Zuid-Holland) vindt het super dat de zaal zo vol zit. “Het thema past heel goed bij de circulaire transitie in Zuid-Holland. Als portefeuillehouder kijk ik constant hoe we stappen kunnen zetten.” Op basis van een eigen circulaire strategie zet de provincie concrete stappen, zoals de reparatiecoalitie, waarin wordt onderzocht hoe goedkope apparaten ‘in the loop’ kunnen blijven. Of het makkelijker bruikbaar maken van logistieke en retourssystemen. “En kunnen we ook kritisch kijken naar het belastingsysteem?” vraagt Stolk zich hardop af. “Moeten we echt telkens weer btw heffen op een tweedehands artikel?”

Een van de pijlers van de Zuid-Hollandse strategie is de sociale component. “Bij de energietransitie hebben we bijvoorbeeld energie-armoede gezien. Hoe voorkomen we circulaire armoede? Hoe zorgen we dat mensen en bedrijven van begin kunnen meenemen en niemand de boot mist? Bedrijven hadden het over circulair werkgeverschap: hoe voorkomen we dat we mensen niet afschrijven, maar betrokken houden?”

Bij de deelnemers in de zaal valt die verbinding tussen sociaal en circulair in goede aarde, blijkt uit een snelle peiling van **Heijne**. Voor zo’n driekwart van hen is die verbinding dagelijkse kost. Het circulaire veld lijkt iets beter vertegenwoordigd dan het sociale; toch ziet Heijne “een mooie mix.”

Meer spullen dan ooit

De Branchevereniging Kringloop Nederland (BKN), dat dit jaar zijn 30-jarig jubileum viert, behartigt de belangen van de 65 aangesloten organisaties, met zo'n 250 vestigingen in heel Nederland. Daarnaast helpt BKN bij de interne versterking en professionalisering, en publiceert het elk jaar de Monitor Kringloop Nederland. Uit de cijfers over 2023 blijkt volgens Heijne dat de 'coronadip' echt voorbij is; met gemiddeld 784.907 kilo aan spullen per vestiging is er meer dan ooit ingezameld. Het grootste deel van die spullen gaat direct, of na beetje opknappen, de winkel in. Er gingen minder spullen dan eerdere jaren naar het restafval, terwijl de categorie 'recycling' gelijk bleef; er werd dus meer schoongemaakt en gerepareerd. "Er was ook steeds meer reparatie en upcycling in werkplaatsen," stelt Heijne. "We hebben nu ook een fonds om daar een impuls aan te geven." Daarnaast zie je dat er steeds meer bouwkringlopen en textielsorteercentra komen.

Met de sociale werkgelegenheid ging het ook goed: het aantal werkplekken bleef stijgen naar ruim 18.000 eind 2023. Daarbij ging het veelal om mensen met een speciale arbeidsvraag, ofwel in een PSO-categorie. Verder veel vrijwilligers en studenten. En 20% betaalde medewerkers om alles draaiend te houden. Ook waren er weer meer bezoekers dan eerdere jaren, die meer besteedden; de winkelomzet steeg. "Dat is ook nodig, want de personeels- en huisvestingskosten zijn ook gestegen," tekent Heijne daarbij aan. "Deels door inflatie, deels door de stijging van het minimumloon." Ook heeft het afschaffen van het lage-inkomensvoordeel – een tegemoetkoming voor werkgevers die mensen met een laag loon in dienst hebben – niet geholpen, evenmin als stagnerende textielstromen.

Dus wat moet er volgens BKN gebeuren? "Verplicht Europees en nationaal een percentage recycleert in nieuwe producten," stelt Heijne. Zorg voor eerlijke vergoedingen voor inzameling en sortering. Lanceer een campagne voor eerlijk textiel. Verlaag de btw op tweedehands spullen en vergoed de begeleiding van 'sociale werknemers'. En gemeenten: maak goede afspraken over vergoedingen voor het ophalen van afval. Als dat allemaal gebeurt, kunnen we nóg meer doen."

Als illustratie laat Heijne de video '[De mensen achter de Kringloop](#)' zien, waarin verschillende kringloopmedewerkers aan het woord komen. De een kwam door het werk veel positiever in het leven te staan, de ander integreerde in de samenleving; allemaal voelden ze zich veilig in het

werk. “Mensen met een rugzakje doen nieuwe vaardigheden op, zodat ze weer kunnen meedoen in de maatschappij,” was een treffend citaat.

Europese lobby

Neva Nahtigal, directeur RREUSE, Europa’s grootste netwerk in recycling, is onder de indruk van de Nederlandse resultaten. “Ik ben trots dat jullie tot onze leden behoren en hoop nog veel jubilea met jullie te vieren!” RREUSE telt meer dan 1.200 sociale ondernemingen die spullen inzamelen, promoten en toegankelijk maken. De organisatie verzamelt data, lobbyt en vormt allianties. “Wij promoten de circulaire oproep van de Europese Raad aan de EU-lidstaten, en het noemen van sociale ondernemingen in de Kaderrichtlijn Water,” maakt Nahtigal dat concreet.

De 1200 aangesloten bedrijven tellen samen 120.000 medewerkers; dat zijn 70 banen per 1000 ton ingezamelde spullen. De omzet is meer dan 1 biljoen euro; de impact op het milieu is groot. De komende 5 jaar wil RREUSE sociaal en groen met elkaar verbinden, de R-ladder centraal zetten in het beleidsproces, en een stimulerende omgeving creëren voor sociale ondernemingen. “We willen kostenvergoedingen, cijfermatige doelen, erkenning van vaardigheden bij medewerkers, en minder of geen btw op gebruikte spullen,” besluit Nahtigal. “We moeten hier gesprekken over hebben.”

Hoop doet circulair leven

“Het is zo krom dat je als kringloop helemaal geen vergoeding krijgt voor het sociale deel,” verzucht ook **Anne-Marie Rakhorst**, voorzitter van het Transitieteam Consumptiegoederen.

“Hoe leuk zou het zijn als het alleen maar makkelijk was?” Toch werken veel mensen bij de kringloop veel meer uren dan waarvoor ze betaald worden. Het komt volgens Rakhorst door ‘hoop’, wat zij naar analogie van Vaclav Havel gelijkstelt aan ‘zeker weten dat je de goede dingen aan het

doen bent'. Eén van die goede dingen is voor Rakhorst de Abdij van Berne in Heeswijk-Dinther. Hier heeft ze de *Holie Hub* opgericht, een ontmoetingsplaats en werkomgeving voor duurzame aanjagers in Noord-Brabant en tevens SDG-house, waar mensen die werken aan de VN Sustainable Development Goals elkaar ontmoeten. In 2050 willen we ze bij de *Holie Hub* al hun eigen energie opwekken én helemaal circulair zijn.

Tegelijk heeft Rakhorst oog voor de 'boze buitenwereld'. "We zijn onderdeel van de wereldwijde economie, dus moeten we kijken wat te doen met al die shit die van daaruit binnenkomt. De slogan 'Weg met Wegwerp' uit de titel van het gelijknamige rapport: hoe gaan we dat doen? Als we zeggen: geen stuntprizen meer, hoe moet het dan met mensen met lage inkomens? Hoe balanceer je dat uit?"

Ze vergelijkt de reis naar 'alles circulair' met een estafette. "Kijk naar de 4x400 meter estafette met Femke Bol. Wij doen het voorwerk voor een fenomenale eindsprint, maar wie is daarbij wie? Bedrijven met prachtige producten gingen failliet en haalden de eindsprint niet. Maar ze deden wel het voorwerk voor Solarge dat nu bijna circulaire, schonere zonnepanelen bouwt."

Volgens Rakhorst hebben we in Europa een prima uitgangspositie. "We zijn sterk, we hebben veel geld en een enorme inkoopkracht. Maar volgens het rapport van Draghi is moet er wel volop staatssteun komen voor elektrische auto's en batterijen; we kunnen niet meer concurreren op massa, schaal en innovatie." Dus moeten we die concurrentiepositie opnieuw pakken, zoals ook de VS hebben gedaan, en onze schone technologie beschermen, stelt Rakhorst. "We hebben geld en goed opgeleid personeel; we kunnen het verschil maken met hoogwaardige recyclingfabrieken. Maar dan moeten overheden wel de vergunningen, de elektriciteitsaansluiting en de financiering mogelijk maken." Kortweg: spullen niet vuil elders laten produceren, maar het schoon hier doen. En dat kan volgens Rakhorst – als we maar met elkaar samenwerken. "We zoeken geen egosysteem, maar een ecosysteem, een familie. Die menselijke maat zie je nergens beter dan in kringloopwinkels. Dat heeft mijn zeer diepe respect."

Een tweede kans voor spullen én voor mensen

Voormalig staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid **Tamara van Ark** wil graag focussen op de waarde van hergebruik. Ze had in een kringloopwinkel een indrukwekkende ontmoeting met een man die in bijstand had gezeten en zich daardoor nutteloos voelde. Bij de kringloop kreeg hij weer kans om erbij te horen; hij kreeg structuur, sociale interactie, en zelfvertrouwen terug omdat hij er 'gezien werd'. "Ik heb weer een weekend, zei hij tegen me," vertelt Van Ark. "Want werk gaat ook over waardering, respect en eigenwaarde." Maar niet iedereen krijgt die kans, dus is er een meer inclusieve arbeidsmarkt nodig. "Kijken naar wat mensen wél kunnen." Dat kan volgens Van Ark bij uitstek bij kringloopwinkels en wordt alleen maar harder nodig. "Gemeentes hebben te maken met vergrijzing en een stijgende zorgvraag. Dus is het cruciaal dat de kringloop en sociale gemeentelijke organisaties gaan samenwerken aan groei van mensen."

Niet alleen een tweede kans voor spullen, maar ook voor mensen, zo vat Van Ark het samen. "Valen en weer opstaan, bij een familie horen. Dit mes snijdt aan twee kanten; het is een dubbel alternatief voor de wegwerpmaatschappij. Laten we hier vooral de waarde van kringloopwinkels voor mensen uitdragen."

Daarvoor zijn volgens Van Ark van belang:

- Samenwerking tussen gemeenten en kringloopwinkels;
- Het verhaal vertellen aan andere werkgevers buiten de kringloop; zij hebben ook verantwoordelijkheid voor het inclusieve model;
- Je plek innemen in sociale gemeenschappen (buurtbewoners komen samen in de koffiehoeke).

Circulariteit en (mentale) gezondheid

Ook huisarts **Rian Hofma** komt met een praktijkverhaal. In haar praktijk ziet zij de gevolgen van de klimaatcrisis: hittegolven die kwetsbare ouderen treffen, meer huidkanker, een langer pollen seizoen, andere ziekteverwekkers, en klimaatstress bij vooral jongeren.

O.a. via degroenehuisarts.nl reageerde zij daarop door zich niet alleen te richten op *public health* maar ook op *planetary health*. En voor dat laatste is circulariteit volgens Hofma erg belangrijk. Maar ze ziet ook duidelijk de directe effecten van de kringloop op de gezondheid van mensen. “Een oudere patiënt vertelde mij dat hij is ingebed. Hij weet waarvoor hij moet opstaan, hij hoort erbij in de kringloop. En dat begon met een uitnodiging om maar gewoon langs te komen voor koffie.” Dat sluit mooi aan bij de definitie van gezondheid die de WHO hanteert: fysiek, psychisch en sociaal helemaal in evenwicht zijn. Huisarts Machteld Huber onderscheidt binnen haar concept ‘positieve gezondheid’ zelfs zes aspecten: lichaamsfuncties, mentaal welbevinden, zingeving, kwaliteit van leven, meedoen en dagelijks functioneren. Als patiënt kun je in een soort ‘spinnenweb’ aangeven wat je zelf van elk aspect vindt, of je er iets aan wilt doen, zo ja wat, en wat wil je dan als eerste?

“Een vrouw van 46 die uit een depressie kwam vertelde me: zonder kringloop was ik er niet meer geweest,” vertelt Hofma. “Ze deed er vaardigheden op, ze kon een bijdrage leveren, mensen wachtten op haar.” Of neem Robert (31), die via de reclassering bij de kringloop belandde. Hij was in zijn leven vastgelopen en kampte met gevoelens van schaamte en verlies. “Hier mag ik er gewoon weer zijn,” was zijn gevoel bij de kringloop. “Sociale contacten, serieus genomen worden, samen leuke dingen doen... daar helpen jullie enorm bij!” besluit Hofma.

Vlaamse klimaatjobs

Ook in Vlaanderen timmert de kringloop fors aan de weg, schetst **Eva Verraes**, directeur van de Vlaamse brancheorganisatie HERWIN vervolgens. Met 6.200 medewerkers, waarvan 80% sociaal en 20% begeleiders, wordt jaarlijks 80.000 ton spullen ingezameld, waarvan de helft wordt hergebruikt. En ook in Vlaanderen gaat circulair hand in hand met sociaal. Zo kwam de Vlaamse regering met gesubsidieerde klimaatjobs, waarvan er vele in de kringloop werden gerealiseerd. Daardoor kon Kringwinkel ViTeS 24 extra mensen aannemen.

Succesfactoren zijn volgens Verraes:

- Maatwerk – ‘mensen met een rugzakje’ krijgen een bedrag voor begeleiding en organisatie-ondersteuning;
- Erkenning van kringloopcentra: ze zijn verankerd in het Vlaamse en lokale afvalbeleid (bijvoorbeeld via gratis inzameling);
- Professionalisering, die helpt bij bekendheid en ‘aibaarheid’.

Verraes wijst ook op het grote ‘terugverdieneffect’. “Elke kringloopmedewerker genereert per jaar netto 14.500 euro door een job te hebben in plaats van langdurig werkloos te zijn.”

Dagvoorzitter Heijne haakt daarop in dat door de loonkostensubsidie 40.000 mensen extra naar werk zijn begeleid; dat leverde de overheid volgens onderzoek door Cedris en Divosa 400 miljoen euro op.

Wat doet de EU eraan?

Vervolgens vertelt **Brigitte Fellahi**, hoofd van de afdeling voor inclusief en sociaal ondernemerschap bij de Europese Commissie, wat de EU zoal doet – naast het financieren van RREUSE. Ze wijst op het *Social Economy Action Plan*. Enkele aanbevolen acties daaruit zijn het opzetten van een strategie en van beleid, het delen van goede praktijken, het organiseren van evenementen en workshops, en het onderling bespreken van gevoelige kwesties zoals het gebruik van staatssteun. “Het geven van staatssteun voor sociale doelen is mogelijk, wees niet bang om het te gebruiken!” is Fellahi’s boodschap aan nationale regeringen. “Wij leggen de instrumenten op tafel en de lidstaten kunnen daaruit kiezen.” Door deze aanmoedigen ziet Fellahi in meerdere lidstaten zaken de goede kant op bewegen. Zo ziet ze in bijvoorbeeld Ierland en Slovenië een nieuw kader voor sociale ondernemingen ontstaan. “Nog niet alles is perfect, maar er zit beweging in. Met zijn allen kunnen we veel doen; het is belangrijk om samen te werken tussen de lidstaten, om obstakels te overwinnen en het samen waar te maken. Doe mee!”

“En je regering nog geen strategie heeft, praat daar dan met ze over!” vult **Neva Nahtigal** aan. Zij heeft nog wel een verlanglijstje voor de EU en voor de lidstaten:

- Integreer het beleid, maak het belastingvrij, doe aan voorlichting, zet eerstehands op de laatste plek; daarvan hebben we al genoeg geproduceerd. Put Second Hand first!
- Ondersteun de sociale actoren;
- Maak weggooien duurder;
- Zorg dat kringloopwinkels in de stadscentra zitten;
- Zorg voor een beter aanbod;
- Zet tweedehands ook in warenhuizen, maak het makkelijk.

Nederland erkent en ondersteunt

Dat meedoen doet Nederland zeker al, vertelt **Johannes ten Hoor-Klein**, beleidsadviseur bij het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Hij noemt zichzelf ‘een groot kringloopfan’. “Vroeger kwam ik er vaak als student; later vond mijn man er een goede werkplek en kon hij er de vitrines inrichten.” Ten Hoor-Klein benadrukt dat de kringloop ook goed is voor het armoedebestrijding. “Een bepaalde groep kan alleen daar terecht voor een betaalbare wasmachine.” Wat het Europese actieplan sociale economie betreft slaat hij aan op de daarin genoemde drieslag ‘erkennen, ondersteunen, voortbouwen’.

“Wat *erkennen* betreft: het is fantastisch wat de kringloop doet voor duurzaamheid, en voor heel veel mensen die een arbeidsbeperking hebben, in detentie hebben gezeten, een afstand tot arbeidsmarkt hebben – dank daarvoor!”

Op het punt van *ondersteunen* wil Ten Hoor-Klein het mensen vooral zo makkelijk mogelijk maken. “Zo willen we vanuit het ministerie het loonkostenvoordeel banenafpraak permanent maken en is er ook geen doelgroepverklaring meer nodig om dit loonkostenvoordeel te krijgen. Dat

wordt geregeld in het wetsvoorstel vereenvoudigde banenafspraken dat in november wordt behandeld in de Tweede Kamer.”

En dan is er nog *voortbouwen* op wat er is. “We horen graag wat er beter kan; zo hebben we goede gesprekken met onder andere BKN. Als je ergens tegenaan loopt, kijken we graag samen naar oplossingen.”

Geen onzin meer kopen

Net als Ten Hoor-Klein heeft ook **Steven van Eijck**, speciaal regeringsvertegenwoordiger circulaire economie, goede ervaringen met kringloopwinkels. “Je vindt er altijd wel wat, ook mensen tot wie de arbeidsmarkt een afstand heeft.” Volgens Van Eijck zijn we heel raar bezig: “We proberen circulaire businessmodellen te introduceren in een lineaire economie.

Zo was hergebruikt plastic duurder dan nieuw plastic, dus ging de recyclingfabriek failliet.” De oplossing? “Werken aan een circulaire samenleving. Samen met de ketenpartners om de tafel zitten om te kijken of we het grondstoffengebruik kunnen beperken, of we herwonnen grondstoffen kunnen gebruiken, of we anders dingen kunnen maken zodat we ze uit elkaar kunnen halen.” Ofwel: al in de productiefase circulair denken, zodat je onderdelen kunt uitwisselen. En we moeten kijken naar de consumptie, vindt Van Eijck. “Waarom kopen we onzin die we niet nodig hebben, zoals schoenen met lichtjes erin? En waarom is er nog geen reparatie-index? Dan weet je bij aankoop tenminste hoe repareerbaar iets is.” Verder zullen er misschien voorwaarden moeten worden gesteld aan hoe we met afval omgaan.

Als regeringsvertegenwoordiger geeft Van Eijck meerdere departementen mee hoe met circulariteit aan de slag kunnen. “Ik ben overall aan het vragen: waar loop je vast in het streven naar de volgende stap, en hoe kan ik daarbij helpen?” Een grote doorbraak was volgens Van Eijck de verduurzaming van de eigen inkoop van de overheid ter waarde van 100 miljard per jaar. “Doe langer

met je iPhone en neem in je bestek bijvoorbeeld gerecycled beton en zeer open afvalbeton (zoab) op.”

Investeer in mensen, niet in spullen

Tijdens een korte paneldiscussie stelt **Matthias Neitsch** (directeur Re-Use Oostenrijk) dat kringloop voor hem om mensen draait. “De spullen zijn alleen een middel.” Hij pleit voor maximaal lokaal hergebruik. “Investeer in mensen, niet in nieuwe ‘klassieke’ productiefaciliteiten.” **Margriet Jongerius**, bestuursvoorzitter van BKN, pleit ervoor om daarbij vooral het aspect ‘gezondheid’ te benadrukken. “Zeker bij deze regering en dit Europees Parlement is dat een mooi aangrijpingspunt. En ik wil het onderwijs erbij betrekken.” **Jan van Ginkel**, loco-provinciesecretaris in Zuid-Holland, benadrukt dat er de komende 26 jaar nog veel te doen is. “Reframe tweedehands als normaal. Er moeten in elke winkel kringloopproducten komen, dus een volledige integratie van ‘gebruikt’ en ‘nieuw’ in plaats van grote kringloopcentra. En maak alsjeblieft de koppeling met digitale ontwikkelingen; dat is overal goed voor.”

In een circulaire stroomversnelling door unieke samenwerkingen

Sprekers:	Robbert van Walsum (Stichting De Kringloper), Elles Kempers (Het Goed), Pascal van de Poll (Reparatiecoalitie)
Gespreksleiding:	Margriet Jongerius (BKN)
Verslag:	RREUSE

In deze sessie werden drie mooie samenwerkingen gepresenteerd die leiden tot meer circulariteit.

De Kringloper en BSH

BSH (o.a. Bosch en Siemens) levert hoogwaardige elektronische en elektrische apparaten zoals vaatwassers. Het bedrijf zocht een partner voor 'reverse logistics' – het weer terughalen en repareren van kapotte apparaten van de consument naar de producent. Die partner werd De Kringloper. "Waarde creëren is in elke keten voordelig," zegt Kringloper-directeur **Robbert van Walsum**. "En nu betrekken we mensen bij het proces via partnerschappen zoals deze."

Daarbij is het verschil tussen reparatie en refurbishment essentieel. Reparatie van een kapotte band houdt in dat de band wordt vervangen door een nieuwe; refurbishment betekent dat de band wordt gerepareerd zonder nieuwe onderdelen. Bij De Kringloper doen ze het allebei. BSH verifieert en controleert de diverse vestigingen rechtstreeks, en de onderhanden genomen producten worden weer verkocht met garantie van BSH zelf. Apparaten ouder dan vijf jaar krijgen één jaar garantie.

Van Walsum noemt de reparatiemarkt voor elektronica een belangrijke markt in Nederland. "Reparatie zou erkend moeten worden als beroep en onderwezen moeten worden in het middelbaar onderwijs," zegt hij. "Medewerkers in ons programma krijgen gratis apparaten van BSH en kunnen ook trainingen volgen die BSH organiseert."

"We streven naar groene bedrijven met sociale impact en een winstgevende samenwerking met BSH."

Het Goed en Zeeman

Het Goed is een recyclingorganisatie met 1.900 sorteercentra en een dagelijkse verkoop van 30.000 artikelen. "Wij streven naar duurzame producten met een langere levensduur," zegt directeur **Elles Kempers**. "Retail moet duurzamer worden."

Toevallig was winkelketen Zeeman (450 vestigingen in Nederland) daar ook mee bezig; daar ontwikkelde men een strategie om relevant en milieuvriendelijk te blijven. “Zeeman benaderde ons als expert in inzameling en sortering. Ze wilden mensen centraal zetten in hun strategie, lokale banen creëren en hergebruik ondersteunen. We spraken over samenwerking rond circulariteit, waarbij de nadruk lag op transparantie en bereidheid tot vooruitgang. Door expertise te delen, leren we van elkaar en profiteren we allebei.”

Het Goed zamelt kleding in bij Zeeman-winkels, sorteert het en verkoopt sommige kledingstukken rechtstreeks door via Zeeman-locaties. De samenwerking trok veel publiciteit. De Zeeman-medewerkers waren enthousiast, hoewel de logistiek wel een uitdaging was. De rekken in de winkels moeten altijd gevuld zijn, en dameskleding wordt sneller verkocht dan kinderkleding.

Op dit moment zijn de zogenoemde RESALE-producten per gewicht verpakt en verkrijgbaar in 18 winkels in Nederland en België, met een uitbreiding naar 22 winkels binnenkort en 50 winkels gepland voor volgend jaar.

De reacties van klanten op het initiatief zijn overwegend positief. Zeeman wil van hergebruik een belangrijke bron van inkomsten maken, streeft naar een marktaandeel van 10% in Nederland en wil een eigen merk ontwikkelen.

Overigens is Zeeman niet de enige partner van Het Goed. “We werken ook samen met Goossens (kerstbomen), Durlinger (textiel) en IKEA,” zegt Kempers. “En binnenkort gaan we van start met Bol.com.” Niet verbazend dus dat Het Goed vorig jaar de ABN AMRO Retailer of the Year prijs won.

Reparatiecoalitie

Om reparatie in Zuid-Holland te promoten is een nieuw samenwerkingsverband gestart. Dertien organisaties – bedrijven, gemeenten, sociale ondernemingen en de provincie Zuid-Holland - hebben hun krachten gebundeld in de Reparatiecoalitie. Bij de bedrijven zitten grote buitensportnamen zoals Patagonia en Decathlon.

“We streven naar meer hergebruik, maar worden geconfronteerd met verschillende obstakels: hoge reparatiekosten, een tekort aan geschoolde reparateurs, weinig interesse van consumenten en tegenstrijdige zakelijke belangen,” zegt **Pascal van de Poll** (Elemental Strategy). “De Reparatiecoalitie wil reparaties toegankelijker en aantrekkelijker maken, wat bijdraagt aan een langere levensduur van producten en minder afval.”

Van de Poll deelde enkele lessen samenwerking met bedrijven:

1. Toon oprechte interesse in de positie van bedrijven;
2. Begrijp de uitdagingen van wet- en regelgeving;
3. Begin klein en bouw vertrouwen op.

Volgens Van de Poll is het tijd om initiatieven op te schalen. “Tijd dat we grotere bedrijven meenemen in de circulaire beweging. Dit is essentieel om reparatie écht onderdeel te maken van onze samenleving en de circulaire economie naar het volgende niveau te tillen.”

Door fiscale prikkels naar een sociale en circulaire economie

Sprekers:	Lucie Jansen (Copper8) en Marijn Polet (Copper8)
Gespreksleiding:	Rachel Heijne (BKN)
Verslag:	Chiel van de Kerkhof (BKN)

In deze subsessie krijgen deelnemers een korte cursus in de financiële uitdagingen die kringlopen ervaren. Vervolgens gaan de deelnemers aan de slag met een workshop systeemdymanica, om oplossingen en knelpunten te identificeren.

De sessie bestaat uit drie onderdelen:

1. Introductie van Copper8;
2. Systeemuitdagingen voor een circulaire economie, met fiscale prikkels als oplossing;
3. Workshop systeemdymanica: een kringloop in de toekomst.

Copper8 is een adviesbureau gericht op het versnellen van de circulaire transitie. Ze verrichten onderzoeken, vaak op eigen initiatief en gericht op kritieke onderwerpen. Met deze onderzoeken zijn concrete acties mogelijk.

Lucie Jansen en **Marijn Polet** zoomen in op verschillende systeemuitdagingen voor een circulaire economie. Volgens onderzoek van Copper8 is de vraag van circulaire organisaties naar financiering veel groter dan wat banken nu financieren. Het probleem komt terug in het beprijzende kader: dat is ingericht op een lineaire economie. Je ziet nu vaak dat circulaire bedrijven zoals kringlopen veel personeelskosten hebben. Banken verlangen een snelle terugverdientijd van leningen. Daarnaast zie je bij circulaire bedrijven vaak een 'lange balans' (voorraad), doordat producten lang opgeslagen worden; bij lineaire bedrijven gaat dit veel sneller. Dit maakt het financieren van circulaire bedrijven moeilijk.

Belastingverschuiving

Een mogelijke oplossing hiervoor wordt voorgesteld door Ex'tax: een beweging die een verschuiving in belasting voorstelt. Het idee is om belasting te verschuiven van arbeid naar grondstoffen. Arbeidsintensieve businessmodellen zoals kringlopen zijn nu te duur. Copper8 heeft onderzoek gedaan naar diverse bedrijven om te achterhalen hoe circulaire initiatieven rendabel kunnen worden. Uit berekeningen op basis van verschillende belastingtarieven op loon, primaire materialen en milieu-impact blijkt dat een verschuiving van belasting een positief effect heeft.

Er is in de zaal wel een kritische noot bij Ex'tax: "Dit systeem is gebaseerd op het creëren van arbeid, maar we hebben juist een arbeidstekort. Hoe voer je dit dan uit?" Uit de aansluitende

discussie blijkt dat er genoeg mensen zijn, maar er is een mismatch tussen wat zij kunnen en wat ondernemers en de overheid bieden. “Juist sinds de Participatiewet zitten meer mensen thuis. Er is voldoende arbeidskracht, maar we matchen het nog niet.”

Verder wordt nagedacht over kleinere fiscale prikkels. Een bekend voorbeeld, wat in de zaal meteen tot herkenning leidt: dubbele btw-tarieven. In de lineaire economie wordt twee keer btw betaald over tweedehandsproducten; dit draagt niet bij aan het stimuleren van hergebruik. Om dit probleem te voorkomen werd de margeregeling ingevoerd. Maar helaas werkt de margeregeling niet als je de goederen gratis krijgt, zoals bij kringlopen. Rachel Heijne legt uit: Bij de kringloop betaal je volle btw, want je krijgt goederen gratis. Als je het voor €1 inkoop, betaal je op alles daarboven btw.

Weg met de dubbele btw?

Afschaffen dus, die dubbele btw voor kringlopen? Maar hoe controleer je dan of de goederen echt tweedehands zijn? Vraagt een kritische deelnemer zich af. “Dat is een argument tegen deze maatregel.” Hier heeft Rachel meteen het antwoord op: “We hebben ooit voorgesteld dat deze regel alleen zou moeten gelden voor ondernemingen met het Keurmerk Kringloop Nederland, een ANBI- en SBBI-status. Het argument ‘moeilijk controleerbaar’ gaat niet op, want deze uitzondering gebruiken ze ook bij het ministerie van Veiligheid en Justitie voor de beperkte registratieplicht voor het Digitale Opkopers Register (DOR).”

Het laatste onderdeel is een workshop systeemodynamica. Daarbij breng je in kaart wat het aanpassen van een variabele in een systeem doet met de andere variabelen. Na een uitleg van de werking, krijgen kleine groepjes de taak om in kaart te brengen welke financiële prikkels bijdragen aan een florerende kringloop. Daarbij konden ze aan verschillende financiële knoppen draaien.

De groepen komen met verschillende oplossingen en het wordt snel duidelijk dat er geen 'quick fix' bestaat. In de hierop volgende discussie wordt snel duidelijk dat je maatregelen en effecten in kaart kunt blijven brengen, maar dat actie nodig is. Een andere deelnemer merkt op dat "kringlopen te afhankelijk zijn van de politiek." Dat statement kan op brede steun rekenen.

Goed onderzoek geeft beter advies

Hoe nu verder? Lucie en Marijn geven aan bezig te zijn met onderzoek waar de zorgen en uitdagingen die in de sessie besproken zijn in terugkwamen. Via van systeemdymanica brengen ze in kaart waar in het systeem je kunt ingrijpen. Reflecterend op de eerdere opmerkingen zegt Marijn: "Je kunt inderdaad blijven rekenen, maar je kunt dit ook gebruiken om beter advies te geven."

Regelgeving voor uitgebreide producentenverantwoordelijkheid

Sprekers:	Frank Kerckhof (Ressources), Auke van der Hoek (Kringcoop), Thomas Ahlmann (Fairwertung)
Gespreksleiding:	Marie-Jeanne Gaertner (RREUSE)
Verslag:	Edoardo Bodo (RREUSE)

De uitgebreide producentenverantwoordelijkheid voor textiel komt er in de hele Europese Unie aan. Dat is in principe positief, al zitten er nog wel enkele haken en ogen aan de invoering.

Uitgebreide producentenverantwoordelijkheid (UPV) houdt producenten financieel en operationeel verantwoordelijk voor het beheer van hun producten aan het einde van de levensduur, legt **Marie-Jeanne Gaertner** uit. Voor textiel bestaan in sommige EU-landen al UPV-systemen (bijv. Frankrijk, Nederland, Hongarije, Letland); de herziene Kaderrichtlijn afval (KRA) zal UPV voor textiel verplicht stellen in alle EU-lidstaten. Daarmee komt ook in die landen financiering voor gescheiden inzameling. “En er ontstaat een belangrijke kans om sociale ondernemingen vertegenwoordigd te laten zijn in deze EPR-systemen op EU-niveau.”

Zes principes

Franck Kerckhof (adjunct-directeur Ressources) vertelt dat de Belgische kringloopfederatie Ressources actief heeft samengewerkt met andere belanghebbenden, waaronder Herwin, Tess Geie en RREUSE. Deze samenwerking leidde tot de ontwikkeling van een *position paper* met zes leidende principes:

1. Prioriteit geven aan lokaal hergebruik;
2. De sociale economie betrekken bij textielinzameling en -beheer;
3. Zorgen voor volledige kostendekking voor hergebruikactiviteiten;
4. Zorgen voor vertegenwoordiging van de sociale economie in UPV-governance;
5. Een sterke ecomodulatie van vergoedingen instellen;
6. Het invoeren van een eerlijk textielbeleid.

Kerckhof merkt echter weerstand op bij grote producenten die de tweedehandsmarkt niet willen financieren, en benadrukte dat adequate governance en financieringsvoorwaarden essentieel zijn voor de toekomst van de sector.

Pleidooi voor bottom-up benadering

Thomas Ahlmann (Fairwertung) geeft een update over Duitsland. Daar is geen UPV-regeling voor textiel, hoewel de voorbereiding van ontwerpwetgeving gaande is. Ondanks het ontbreken van een formele regeling is het apart inzamelen van textiel goed ingeburgerd in Duitsland vanwege, een sterke traditie van het doneren van gebruikte kleding aan liefdadigheidsorganisaties. De nieuwe wetgeving zou dit volgens Ahlmann in gevaar kunnen brengen. Een studie in opdracht van de overheid adviseert namelijk om een concurrerend UPV-systeem op te zetten, dat wordt beheerd door de private sector. En dat zou weer aanzienlijke uitdagingen met zich meebrengen voor de sociale ondernemingen, stelt Ahlmann.

Daarom heeft Fairwertung gepleit voor het behoud van de bottom-up benadering van textielinzameling en het ondersteunen van sociale ondernemingen, door vast te houden aan drie kernprincipes:

1. Sociale ondernemingen moeten eigenaar blijven van materialen en belangrijke beslissingen nemen over het gebruik ervan;
2. de sociale economie moet een plaats krijgen aan tafel bij het beheer van EPR en
3. lokaal hergebruik, beheerd door sociale ondernemingen, moet prioriteit krijgen.

voegde eraan toe dat de rol van Fairwertung als nationale stem voor kleine organisaties vergelijkbaar is met de belangenbehartiging van RREUSE op EU-niveau, dus het is van fundamenteel belang om de krachten te bundelen en toekomstige acties te coördineren.

UPV Textiel

Auke van der Hoek (Kringloop) presenteert vervolgens het Nederlandse perspectief, waar onlangs wetgeving is goedgekeurd die een UPV voor textiel instelt. Deze wetgeving zal echter pas de komende jaren merkbare juridische gevolgen hebben. In Nederland speelt BKN een centrale rol in het coördineren van sociale ondernemingen die actief zijn in textielhergebruik en die ongeveer een derde van al het gebruikte textiel in het land beheren. Hoewel het huidige sorteesysteem sociale werkgelegenheid ondersteunt, moet het volgens Van der Hoek worden aangepast om een beter onderscheid te maken tussen hergebruik en recycling.

Momenteel zijn in Nederland drie producentenorganisaties (PRO's) actief: Fair Resource Foundation, Landbell Group en Stichting UPV. Met deze laatste, die het grootste marktaandeel in handen heeft, werkt BKN momenteel aan een voorlichtingscampagne om mensen bewust te maken van de juiste manier om textiel af te danken. De campagne zou in 2025 van start moeten gaan.

Volledige kostendekking is noodzaak

Marie-Jeanne Gaertner sluit de sessie af door te wijzen op het belang van inclusief bestuur, adequate financiering en samenwerking tussen belanghebbenden. Ook benadrukt ze nog eens de noodzaak van volledige kostendekking voor hergebruikactiviteiten en de rol van sociale ondernemingen bij het creëren van een duurzame circulaire economie voor textiel in heel Europa.

Volop suggesties voor leerlijn nieuwe academie

Spreekers:	Kristel Logghe, Tamara de Graaf (Social Enterprise Lab)
Gespreksleiding:	Liza Hoefnagels (BKN)
Verslag:	Jaap Rodenburg

Met de Academie Kringloop Nederland wil BKN medewerkers erkenning kunnen geven, en de positie van BKN-leden op de inclusieve arbeidsmarkt en in de circulaire economie versterken. De deelsessie hierover leverde veel suggesties voor de ‘Circulaire Leerlijn’.

De academie krijgt een digitaal kennis- en leerplatform, waar medewerkers via e-learning al het scholingsaanbod kunnen vinden. Ook komt een eigen erkennings- en certificeringssysteem. En er worden drie leerlijnen ontwikkeld:

- Circulaire competenties;
- Leidinggeven en begeleiden van (doelgroep)medewerkers;
- Kennis- en vaardigheden praktische (basis)functies kringloop.

Klankbordgroep

Inmiddels is de inventarisatie van het bestaande aanbod en de behoeftes begonnen, vertelt inleider **Kristel Logghe** (Social Enterprise Lab). Er is een klankbordgroep opgericht bestaande uit BKN-leden, en er zijn werkgroepen met BKN-leden op de verschillende onderdelen. Eén onderdeel is externe samenwerking en kennisdeling met onder andere sociale werkgelegenheidsorganisatie SBCM, de Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven (SBB) en de ReUse Alliance (samenwerkingsverband van organisaties).

Inleider **Tamara de Graaf** (Social Enterprise Lab), laat een shirt zien met een bleekvlekje op de kraag. Dat kun je niet meer verkopen in de winkel, maar wat kan er nog wél mee? Een tas van maken, verven, een kussensloop, zijn enkele suggesties van deelnemers. Of je ontwerpt iets heel nieuws met de vervezelde stof, zoals een telefoonhoesje. “Daar gaat het in de kern over: anders denken, een andere mindset,” stelt De Graaf. En dat gaan medewerkers leren binnen de Circulaire Leerlijn.

Kennen en kunnen

Tijdens de deelsessie gaan de deelnemers verkennen wat er in die leerlijn moet zitten. “Wat moet een kringloopmedewerker kennen en kunnen na deze basistraining, in kennis, vaardigheden en houding? En waarom?” De deelnemers schrijven hun individuele associaties op, bespreken die in een groepje, vullen ze in op een poster en gaan ze daarna aan elkaar presenteren.

Er wordt vijf minuten ijverig en geconcentreerd geschreven. Vervolgens noemen de deelnemers wat ze hebben opgeschreven; dat levert goede uitwisselingen en gesprekken op, en volle flappen. De vaardigheden worden gegroepeerd naar 'kennis', 'vaardigheden' en 'houding'.

In de categorie **kennis** worden genoemd: objectief naar materialen kijken, met de focus op kansrijke materialen. Maar ook 'veilig werken', de rol van kringloop in de circulaire economie, de R-ladder. Leren welke apps je kunt gebruiken om de waarde van producten te bepalen. Basisveiligheid en arbo, ketenkennis binnen de kringloop. Technische kennis van spullen; maar ook hoe je aan klanten kunt uitleggen waarom een gratis geleverd product in de winkel toch geld kost. Wetgeving: wat mag wel of niet, stijlen herkennen (trends), het afvalprobleem.

Bij **vaardigheden** gaat het o.a. om een beeld hebben van reparaties, werknemersvaardigheden (samenwerken tussen afdelingen inname/sorteer/winkel), kunnen uitleggen wat circulair is, materiaal- en afvalscheiding en omgaan met de klant bij inname. Verder komen geconcentreerd werken, communicatie, waarde toevoegen, sociale vaardigheden en upcyclen voorbij. Anderen komen met 'vragen beantwoorden', een sociaal veilig leerklimaat scheppen, begrip hebben voor elkaar, en samenwerken met andere partijen zoals mensen van de gemeentelijke milieustraat.

Het onderdeel **houding** levert iets minder suggesties op: kansen zien in circulair, afval heeft waarde, kennisdelen, creatief denken, omgaan met sociale druk en een breed perspectief hebben. Anderen noemen creativiteit, een open denkwijze, denken in mogelijkheden. En niet te vergeten: mogelijkheden zien, en de klant duidelijk maken dat 'niet kopen' het allerbeste is (bij een ander dan de kringloop dan...).

De inleiders zijn blij met de oogst.

De beste praktijken van Circulaire Ambachtscentra

Sprekers:	Marco van Overbeek (Vindingrijk Den Bosch/WeenerXL), Janneke Pikkert (De Groene Sluis), Wilma Voortman (Waarde-Ring)
Gespreksleiding:	Ilse Postma (Natuur en Milieu Overijssel)
Verslag:	Jaap Rodenburg

In een circulair ambachtscentrum komen een milieustraat, kringloopwinkel, reparatiewerkplaats, onderwijs en het sociale domein samen. Ervaringen opgedaan in Zwolle, Den Bosch en Lelystad komen samen in deze deelsessie.

Om te beginnen introduceren de drie panelleden 'hun' circulair ambachtscentrum in oprichting. **Janneke Pikkert** is projectmanager bij kringloopwinkel De Groene Sluis met 130 vrijwilligers. "We zijn zeer lokaal ingebed, alles gebeurt binnen Lelystad. Ons netwerk hebben we ingezet voor een circulair ambachtscentrum, daar werken we in stapjes naartoe." Het idee is om zoveel mogelijk producten redden, en zo hoog mogelijk op de R-ladder te blijven. "We staan op de Milieustraat drie dagen per week met twee mensen goederen te redden, vooral meubilair," vertelt Janneke. "Dat is een sociaal gebeuren en vindt plaats via maatschappelijke banen, en in samenwerking met onderwijsinstellingen. Geredde goederen komen in de kringloopwinkel, en er komen nog reparatie, upcycling en refurbishing. Het toverwoord is samenwerking: die is onmisbaar en tegelijk de grootste uitdaging. Het kost veel tijd, maar je moet dezelfde visie hebben."

Mensen zijn doel, milieu is middel

Marco van Overbeek, unitmanager bij het 'sociale werkbedrijf' Vindingrijk Den Bosch/WeenerXL, focust op mensen die vijf jaar in bijstand zitten. "De mensen zijn ons doel, milieu is ons middel," zegt hij. WeenerXL heeft 140 medewerkers in dienst; de managers komen uit de doelgroep. Ze werken veel samen met scholen, doen beroepsbegeleidende leerweg (BBL)-trajecten en hebben een werktaltraject; jaarlijks stromen er 20 mensen uit naar de reguliere arbeidsmarkt. Bouwstenen zijn samenwerking met het Koning Willem I College, de Avans hogeschool, diverse ict-afdelingen, retailopleidingen voor de winkel, de Weener Academie die opleidingen faciliteert, het COA en de Afvalstoffendienst. "We zijn een groot gemeentelijk bedrijf, met een meubelwerkplaats, een fietswerkplaats en wit- en bruingoedreparatie," besluit Van Overbeek.

Wilma Voortman van o.a. Kringloop Zwolle en stichting Noggus&Noggus, realiseerde zich enkele jaren terug dat veel partijen met dit onderwerp bezig waren en besloot een netwerk op te richten. Samen met Natuur en Milieu Overijssel (NMO) schreef ze een plan en haalde ze subsidie binnen. Wilma: "Wij kijken specifiek naar onverkoopbare goederen; hoe kun je daarvan 'monostromen' maken? Meestal door alles uit elkaar te halen." Het netwerk werd een gemeenschap: circulair ambachtsnetwerk WaardeRing. De uitdaging was om dat uit te breiden naar andere

gemeentes dan Zwolle. “De afgelopen jaren hebben we met elkaar ontdekt hoe we dat konden doen. Nu hebben we een hergebruikspercentage van circa 95%.”

Inmiddels heeft WaardeRing heel veel partners, inclusief 11 scholen, zorginstellingen, gemeenten, milieustraten en bedrijven. “Alles wat we uit de stromen halen geven we gratis weg, liefst aan startende ondernemers,” zegt Wilma. “Als die een B&W gaan rijden moeten we gaan afrekenen.”

WaardeRing is net begonnen met de ‘levensecht-leren-winkel’ Van Waarde middenin Zwolle, voor leerlingen die niet makkelijk aan een stage komen. “Daar verkopen we artikelen die onze partners maken van onze reststromen, plus spullen uit de collectie van de kringloopwinkel. De deelnemende scholen betalen allemaal mee, moet want de winkel staat op dure grond.” Ook is er een apart lokaal gemaakt waar prikkelgevoelige leerlingen even tot rust kunnen komen. “Meld je bij mij als je dit wilt kopiëren!” besluit Wilma enthousiast.

Drie stellingen

Vervolgens wordt er gediscussieerd over drie stellingen:

Een fysieke locatie werkt beter dan een circulair ambachtsnetwerk

Hiermee zijn de meeste deelnemers het eens. Ook Janneke Pikkert: “Zichtbaarheid draagt enorm bij, en het is heel klantvriendelijk. Liefst heb je dan alles op de plek van de milieustraat. Ook voor de logistieke bewegingen.” Wilma Voortman is het wel eens met het argument ‘zichtbaarheid’. “Maar voor ons werkte het ‘t beste om eerst samenwerking te zoeken. Daarna komt er pas behoefte aan stenen.”

Marco van Overbeek zit naar eigen zeggen ‘in het midden’. “Wij zijn uit ons jasje gegroeid op onze huidige plek, en doen momenteel een locatiestudie. De gemeente faciliteert een gebouw waarin meerdere onderdelen zitten; dat gaat ook meer klandizie opleveren.”

Kringloop is de belangrijkste bouwsteen van circulaire ambachtscentra

Ook hiermee zijn de meeste mensen het eens. Inclusief Marco: “De slagkracht van de kringloop is heel erg hoog. Die brengt veel diensten bij elkaar voor mens en milieu.”

Janneke: “Vanuit de R-ladder staat kringloop qua re-use bovenaan, liefst met hoogwaardig hergebruik.” Zorg dan wel dat de milieustraat een inzamelpunt heeft voor herbruikbare goederen, klinkt het vanuit de zaal. Wilma: “Wij ervaren dat mensen goede dingen gewoon wegdoen. Door op de milieustraat te staan kunnen we spullen redden en ook verkopen. Laten we de milieustraten zo snel mogelijk omtoveren tot hergebruikpleinen!” Daarbij zou het helpen als er statiegeld zou komen op bijvoorbeeld wasmachines, klinkt het vanuit de zaal. Maar een vertegenwoordiger van Stichting Open, de organisatie achter o.a. Wecycle, is daar niet zo enthousiast over. “Statiegeld is praktisch heel lastig bij spullen die lang meegaan. Veel praktischer is het innemen op de milieustraat door de kringloop, zodat het niet de status van afval krijgt.” Dan is het wel handig als je apparaten kunt testen op de milieustraat, vult Wilma aan.

De gemeente moet de kartrekker zijn binnen een Circulair Ambachtscentrum

Veel mensen zijn het hiermee niet eens, maar Wilma wel. “Met de gemeente als kartrekker wordt het een stuk makkelijker. Hoe groter de gemeente, hoe belangrijker dat de betrokken ambtenaar er ook echt voor staat.” Marco noemt het voordeel van een goede politieke dekking. Wel moet de gemeente visie en ambitie hebben, stelt Janneke.

Vanuit de zaal klinkt het dat de gemeente wel belangrijk is, maar een kringloopcentrum moet de kar trekken, of eventueel een afvalverwerkingsbedrijf. “Ga niet alleen aan de gemeente hangen, want soms werken ze niet mee en dan komt niet van de grond,” klinkt een waarschuwing uit de zaal.

Een CA draagt bij aan milieudoelstellingen en moet hiervoor gefinancierd worden. Hiermee is iedereen het eens. Volgens Marco is 55-60% van het ‘afval’ te hergebruiken. “Geef nou 6 van de 12 afvalwagens aan de kringloop om spullen op te halen,” klinkt een oproep aan de gemeenten vanuit de zaal. “Dan heb je een heel grote winkel nodig,” tekent Wilma aan. “Stel je voor wat we met z’n alleen kunnen doen, maar dat vraagt nog veel meer samenwerking. Met jezelf word je het snel eens.” Volgens Janneke is de businesscase voor reparatie en upcycling nog moeilijk. “Zolang materiaal anders wordt belast dan personeel, blijft financiering nodig.”

Samenwerking gezocht

Tijdens een vragenronde meldt zich nog een Brabantse witgoedproducent die samenwerking zoekt met bijvoorbeeld de kringloop Roosendaal. Kunnen kringloopvrijwilligers geen afgedankte apparaten naar hen terugbrengen voor reparatie of refurbishing? “Bespreek eens met Robbert van Walsum van Stichting De Kringloper hoe je dat kunt inrichten,” adviseert Wilma.

Inclusieve samenleving: mensen aantrekken en behouden in de hergebruiksector

Sprekers:	Sandra Hazebroek (Schroeder), Karina Voermans (Rataplan)
Gespreksleiding:	Margriet Jongerius (BKN)
Verslag:	RREUSE

In deze deelsessie werd stilgestaan bij de sociale kant van de kringloop. Twee perspectieven kwamen aan de orde: dat van een sociale werkvoorziening en dat van een kringloopketen.

Sandra Hazebroek (Schroeder sociale werkvoorziening) vertelt dat dit bedrijf bestaan uit 6 winkels met 90 werknemers. Van hen heeft 45% slechte vooruitzichten op een baan; ze komen bijvoorbeeld uit gesubsidieerde banen of uit het garantiebanaanprogramma van het UWV. "Elk jaar begeleiden we 300 deelnemers; mensen die geen betaald werk hebben en op basis van sociale ondersteuning aan het werk kunnen," zegt Hazebroek. "Deze mensen gaan al 20 jaar mee en hebben historische kennis en ervaring in het bedrijf, wat erg waardevol is. Maar er zijn ook mensen die naar andere banen vertrekken." Verder zijn er 90 vrijwilligers die de activiteiten ondersteunen.

Waarom zijn de medewerkers al 20 jaar bij Schroeder? Wel, ze krijgen er:

- Ondersteuning (bijvoorbeeld van floormanagers, arbeidscoaches die op de loonlijst staan, maar ook maatschappelijk werkers die mensen ondersteunen bij sociale problemen, financiële problemen etc.);
- Modulaire cursussen om zichzelf en hun eigen talenten te ontdekken;
- Certificaat bij een onderwijsinstelling, bijv. vorkheftruckbedieningsvaardigheden;
- Coaching on the job;
- Persoonlijke ondersteuningsplannen.

Circulariteit als middel

Circulariteit is bij Schroeder geen doel, maar het middel om verbetering te stimuleren.

Hazebroek: "We bieden Simple Switchen aan. Dat is een programma waarbij mensen van dagbesteding naar betaald werk gaan, maar waarbij ze ook terug kunnen schakelen als ze dat willen. Dus als ze zich niet prettig voelen in hun rol als betaalde medewerker, hebben ze de garantie dat ze terug kunnen keren naar hun dagbesteding. Het leven is immers vaak niet lineair."

Verder zijn ze bij het 100-jarige Schroeder begonnen met het Hink Stap Sprong project. "We proberen daarin belemmeringen in het leven van mensen weg te nemen en ze naar reguliere banen te begeleiden," zegt Hazedonk. "Bijvoorbeeld door hun werknemersvaardigheden te trainen, zoals

tijd bijhouden en inkomensberekeningen maken. En als mensen klaar zijn voor een stage, bereiden we ze daarop voor.”

“We willen ervoor zorgen dat mensen waarde kunnen toevoegen en door ze banen aan te bieden,” beschrijft **Karina Voermans** van kringloopketen RataPlan. “En we willen zorgen dat mensen kunnen doorstromen en een goede opleiding krijgen voor betaalde banen.” De keten is opgericht in 1982 en omvat 35 winkels. Ze zijn hard bezig met een fusie met Noppes (14 winkels). De gedeelde waarden zijn ‘leuk, sociaal en duurzaam’; doel is dat het personeel een veilige werkomgeving heeft. Er is bij RataPlan nog geen Simple Switch programma, maar wel een plan voor mensen die dit hebben doorlopen (d.w.z. betaald werk geprobeerd en teruggegaan naar dagbesteding).

Momenteel werken 1858 mensen bij RataPlan. 938 van hen heeft betaald werk; ook zijn er 802 vrijwilligers. Verder zijn er stages, werkervaringsplekken, re-integratieplekken en structurele dagbesteding. Ook is er samenwerking met de reclassering.

Trainingsprogramma

De meeste mensen worden opgeleid op de werkvloer, met coaching van de bedrijfsleider. “Dat is vooral voor nieuwkomers, die leren wat ze nodig hebben om op de winkelvloer te werken,” zegt Voermans. Een paar jaar geleden zijn ze bij RataPlan begonnen met een trainingsprogramma, zodat mensen een mbo-diploma kunnen halen. Er is een klaslokaal gebouwd waar de adspirant-medewerkers niet alleen werkgerelateerde vaardigheden, maar ook ‘vaardigheden in het leven’ opdoen. Ze krijgen hulp om ervoor te zorgen dat ze de lessen bijwonen, ook als ze problemen hebben op hun werk of thuis. Hebben ze de lessen succesvol doorlopen, dan kunnen ze worden aangenomen en bepaalde activiteiten leiden.

De twee voorbeelden vallen bij de deelnemers in de smaak, al zijn ze niet in elk EU-land een-op-een realiseerbaar.

Inspirerende voorbeelden van sociaal en circulair beleid uit de hele EU

Sprekers:

Jack McCarthy (Rediscovery Centre), Matthias Neitsch (Re-Use Austria), Carmen Aja Ruiz (AERESS), Jean-Marc Caudron (Ressources)

Gespreksleiding:

Jana Zurkova (RREUSE) en Edoardo Bodo (RREUSE)

Verslag:

João Antonucci Rezende (RREUSE)

De focus lag op cruciale onderwerpen zoals belastingheffing, overheidsopdrachten, reparatie-initiatieven en hergebruikdoelstellingen, met als doel succesvolle wetgevende acties en de gevolgen daarvan in de praktijk onder de aandacht te brengen.

Als eerste bespreekt **Matthias Neitsch**, vertegenwoordiger van Re-Use Austria en voorzitter van RREUSE, het Oostenrijkse Repair Bonus Initiative. Dit is een overheidsinitiatief dat het repareren van elektronische apparaten stimuleert via een gedeeltelijke vergoeding. Dit programma begon in Graz, waar inwoners hun elektronica konden laten repareren en vervolgens een vergoeding konden krijgen na het inleveren van het bonnetje bij de gemeente. Het initiatief breidde zich later uit over de Oostenrijkse provincies en werd uiteindelijk in 2022 nationaal, waarbij geld voor Covid-herstel werd gebruikt om het project te financieren.

Helpt van je reparatie vergoed

Burgers kunnen tot € 200 terugkrijgen, wat 50% van de reparatiekosten dekt. De gemiddelde uitbetaling is 85 euro, wat betekent dat de typische reparatiekosten rond de 170 euro liggen. Sinds de lancering van het programma zijn er al meer dan 1,2 miljoen reparaties uitgevoerd, waarmee ongeveer 15.000 ton elektronisch afval is voorkomen. Populaire reparatie-items zijn onder andere smartphones (39%), vaatwassers (9%), wasmachines (9%), koffiezetapparaten (9%) en laptops (5%).

Ondanks het succes zijn er zorgen over de duurzaamheid op de lange termijn, omdat de huidige financiering slechts loopt tot eind 2025. Bovendien richt het programma zich alleen op elektronische en elektrische goederen, met een recente uitbreiding naar fietsen. Neitsch is daar kritisch over: alle goederen moeten gerepareerd kunnen worden, vindt hij. Ook zou hij liever een 'hergebruikbonus' zien dan een reparatiebonus.

Afvalwet helpt een handje

Vervolgens spreekt **Carmen Aja Ruiz** van RREUSE's Spaanse lid AERESS over openbare aanbestedingen en de Spaanse afvalwet. Die afvalwet uit 2022 heeft volgens haar een grote impact gehad op de hergebruik- en recyclingsector. Ongeveer 60% van het textielafval in Spanje wordt nu verwerkt door sociale ondernemingen, wat de vitale rol van de sociale economie in milieu-inspanningen aantoont.

Maar ondanks de vooruitstrevende wet aarzelen overheidsinstanties om deze te implementeren; ze zijn bang voor het mededingingsrecht, of hebben te weinig tijd of ervaring. Aja Ruiz wil daarom aandringen op een betere handhaving van de wet en op het vergroten van het bewustzijn over de sociale en milieuvoordelen van goed afvalbeheer, met name in termen van het creëren van banen.

Verlaagde btw

Vervolgens spreekt **Jean-Marc Caudron** van RREUSE's Belgische lid RESSOURCES over belastingen en fiscaal beleid, in het bijzonder de toepassing van verlaagde btw voor sociale ondernemingen. In België kunnen sociale ondernemingen onder bepaalde voorwaarden een verlaagd btw-tarief van 6% betalen in plaats van 21%. Dit geldt voor sociale ondernemingen die erkend zijn als non-profitorganisaties of organisaties zonder winstoogmerk. Ook moeten de goederen gratis worden ingezameld, met uitzondering van goederen met een hoge waarde zoals goud of auto's.

Er is een debat gaande over de vraag of deze verlaagde btw moet worden uitgebreid naar alle duurzame producten en diensten. Hoewel dit op de korte termijn gunstig zou zijn voor consumenten, zijn er zorgen dat bedrijven de financiële voordelen op de lange termijn kunnen opstrijken, wat tot marktverstoringen kan leiden.

Ambitieuze doelen

De vierde en laatste spreker is **Jack McCarthy** van RREUSE's Ierse lid Rediscovery Centre. Hij bespreekt het Ierse National Waste Management Plan for a Circular Economy 2024-2030. Het plan telt veel ambitieuze doelen, zoals 20 kg hergebruik per persoon per jaar, de oprichting van 10 hergebruikfaciliteiten op milieuparken (Civic Amenity Sites), vermindering van voedselafval met

50% en doelen rond reparatie. Dit brengt ook tal van uitdagingen met zich mee, zoals samenwerking met tal van belanghebbenden op zowel nationaal als Europees niveau.

Tot de belangrijkste aanbevelingen in het plan behoren het verbeteren van gegevensverzameling, het opbouwen van sterkere partnerschappen en het regelmatig bijwerken van databases om nauwkeurige rapportage over hergebruikactiviteiten te garanderen.

Tijdens een korte vraag- en antwoordronde komen aan de orde:

- de activiteiten die in aanmerking zullen komen voor de Ierse doelstellingen voor hergebruik (die onzeker lijken te zijn, maar die ook delen, repareren en opknappen zouden moeten omvatten);
- de werking van Spanje op het gebied van openbare aanbestedingen (lokale overheden zijn verplicht om 50% van de waarde van openbare aanbestedingen te behandelen) en;
- de Spaanse definitie van sociale onderneming (die duidelijk blijkt te zijn opgenomen in de wet op de sociale economie, wat “social-washing” zou moeten voorkomen).

Tot slot meldt de moderator dat RREUSE momenteel soortgelijke projecten in heel Europa in kaart brengt. Op basis daarvan wil RREUSE pleiten voor EU-brede doelstellingen voor hergebruik om elektronisch afval te verminderen.

Nieuw circulair textiel- beleid – wat is de impact op de praktijk?

Sprekers:	Laurie Hermans, Marije Slump (ministerie van Infrastructuur & Waterstaat)
Gespreksleiding:	Theo Stassen (Kringloop Rd4)
Verslag:	Chiel van de Kerkhof (BKN)

Textiel is een belangrijke materiaalstroom voor de kringlooporganisaties. Het ministerie van Infrastructuur & Waterstaat (I&W) presenteert in deze sessie de voortgang rondom de nieuwe circulair textielbeleidsstrategie 2025 – 2030. In de sessie zijn de belangrijkste plannen voor de komende jaren samengevat en is ingezoomd op gedrag van consumenten, bedrijven en overheden.

Laurie Hermans en **Marije Slump** geven eerst een samenvatting van de plannen de komende jaren. Er is een beleidsprogramma Circulair textiel, dat loopt van 2020-2025. In dit programma is veel aandacht voor recycling en hergebruik van textiel. Er wordt nu gewerkt aan nieuwe plannen voor de komende jaren, met meer aandacht voor de 'voorkant' van de keten. Kernpunten van de plannen zijn: samen anders consumeren, waarde behouden en niet verloren laten gaan, en duurzaam en circulair als norm.

Fast fashion is onhoudbaar

De plannen roepen vragen op. Hoe moet het bijvoorbeeld met tweedehands textiel in de toekomst, nu de sortering- en recyclingsector het moeilijk heeft? Belangrijk is volgens de inleiders dat er zo snel mogelijk een goede uitvoering komt van de uitgebreide producentenverantwoordelijkheid textiel, en er wordt gewerkt aan een verplicht percentage recyclelaar in Europa. De conclusie is dat we tegen de grenzen van ons systeem aanlopen, door de enorme groei van slechte producten die tegen lage prijzen verkocht worden (fast fashion). Het is onhoudbaar, en we moeten met elkaar echt werken aan een systeemverandering.

De deelnemers geven ook aan dat er aandacht moet zijn voor het internationale speelveld. In Nederland en in Europa moet je ook echt nadenken over het aan banden leggen van de verkoop van (ultra) fast fashion. Dus moeten er duurzaamheidseisen gesteld worden aan producten op de markt en moeten overheden daarop handhaven. Een ander gesprek ging over de definitie van levensduur: aan de ene kant moet je zorgen dat een product lang meegaat (technisch), maar aan de andere kant ook dat mensen er langer mee doen (emotioneel).

Systemische benadering voor gedrag

Vervolgens wordt ingezoomd op de gedragscomponent van het beleid. Het ministerie heeft een gedragsstrategie opgesteld voor burgers en de circulaire economie. Centraal hierin staat de systemische benadering: burgers zijn onderdeel van het systeem en voor gedragsverandering zul je dus het systeem moeten aanpassen. Het moet logisch, makkelijk en eerlijk worden om circulaire keuzes te maken, zoals tweedehands kopen in plaats van nieuw. Dit houdt in dat de omgeving waarin de consument kleding koopt zal moeten veranderen, zodat die consument makkelijker de circulaire keuze kan maken. Inzetten op bewustwording van de consument is niet voldoende.

Deelnemers geven aan dat kringlooporganisaties een belangrijke sociale rol vervullen, maar dat het financieel niet altijd loont om tweedehands kleding aan te bieden. En dat er in beleid ook echt aandacht moet zijn voor het ondersteunen van organisaties zoals kringlopen, die belangrijke rol vervullen in de circulaire en sociale economie. Er lijkt volgens sommigen een tendens te ontstaan naar commercialisering van sommige activiteiten, maar kringlopen spelen juist een rol in het sociale domein.

Een andere deelnemer geeft aan dat kringlopen een rol kunnen vervullen bij het inbrengen van bijvoorbeeld kennis over producten en over het controleren daarvan. Kringlopen staan dag in dag uit te sorteren; ze zien dus heel goed wat voor producten er binnenkomen. Ook is er een suggestie om aandacht te hebben voor gedrag, specifiek gericht op de jeugd. Veel jonge mensen worden bijvoorbeeld beïnvloed door sociale media. Ook wordt stilgestaan bij het belang van samenwerken met andere ministeries, zoals Sociale Zaken en Werkgelegenheid, om te zorgen dat circulair textiel wordt 'aangepakt' vanuit verschillende beleidsterreinen.

Vergeet de producenten niet

Aan het eind van de sessie valt de opmerking dat beleid zich ook echt moet richten op gedrag van producenten. De consument moet het gedrag veranderen, maar verandering bij de producent is net zo belangrijk. Daarom komt er ook de komende jaren flink wat duurzaamheidsbeleid op de textielsector af, wat echt moet gaan zorgen voor een versnelling van de transitie naar circulaire textielketen.

Branchevereniging

**Kringloop
Nederland**

Bezoek- en postadres

2e Daalsedijk 6a
(UCo, Utrecht Community)
3551 EJ Utrecht

Telefoon

030 341 00 55

E-mail

info@kringloopnederland.nl

Website

www.kringloopnederland.nl